

РЕЦЕНЗИЈА

**НА РАКОПИС (УЧЕБНИК) СО НАСЛОВ „ТРГОВСКО ПРАВО“ ОД ПРОФ. Д-Р
БОРКА ТУШЕВСКА-ГАВРИЛОВИЌ, ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ
„ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.1102-110/7 од 25.8.2021 година, од редовна седница на Наставно-научниот совет на Правен факултет, одржана на 24.8.2021 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Горан Коевски, редовен професор, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје;
- д-р Дарко Спасевски, вонреден професор, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

за изготвување на извештај - рецензија на приложениот ракопис (учебник) по предметот **Трговско право** од проф. д-р **Борка Тушевска-Гавриловиќ**, наменет за студентите на прв циклус студии на Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Правен факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов „Трговско право“ претставува учебник по Трговско право. Во овој учебник авторката се фокусира на повеќе прашања од областа, вклучувајќи прашања од статусно-правен и договорен карактер, прашања за хартии од вредност, аспекти на конкурентското право и основи на стечајот како материјално-правен и процесно-правен институт.

Преку продлабочена анализа на материјалот елабориран во учебникот, авторката успеала на систематски и конзистентен начин да ја структурира содржината во учебникот, опфаќајќи ги фундаменталните поими и концепти на статусното трговско право, на трговските именувани и неименувани договори, на дел од хартиите од вредност, основните концепти на конкурентското право и стечајот.

При изработка на учебникот, авторката тргнува од еден однапред структуриран концепт на пишување и истиот во континуитет го применува на сите тематски единици елаборирани во учебникот. Концептот по којшто авторката пишува го базира на три аспекти на обработување на материјата, и тоа: важечка законска рамка во Република Северна Македонија, релевантни и авторитетни теоретски становишта за елаборираните прашања и релевантна судска и арбитражна практика.

Запазувајќи го во целост континуитетот во систематиката на пишувањето, авторката во ниту еден сегмент не отстапува од утврдената структура и содржина и на тој начин успева да создаде прегледен, прецизен, јасен и лесно читлив материјал за студентите, материјал којшто е компатибилен на потребните и стандардите на универзитетски учебник.

Учебникот по предметот Трговско право е наменет за студентите на прв циклус студии на Правниот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Во рамки на студиската програма на правните студии, предметот Трговско право има статус на задолжителен предмет, со фонд на часови 2+2+1, и носи 6 (шест) кредити според ЕКТС. По основ на овие параметри, критериуми и стандарди, авторката ја подготвила содржината и структурата на учебникот, водејќи сметка за нејзината компатибилност со наставната програма што ја изучуваат студентите по предметот Трговско право.

Со објавувањето на ова учебник, студентите на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип ќе имаат можност материјалот предвиден во наставниот план и програма по предметот Трговско право да го совладаат на поедноставен начин, проучувајќи ги не само важечките законски решенија, туку и релевантните академски ставови и релевантната домашна и меѓународна судска и арбитражна практика.

Овој начин на пишување на учебникот им дава можност на студентите да ја совладаат и практичната примена на националните законски решенија и меѓународните решенија содржани во конвенции, директиви и регулативи на ЕУ од областа на трговското право. Дополнително, учебникот изобилува со релевантна судска и арбитражна практика, како логистика и надградба на теоретски знаења на студентите.

Податоци за обемот на ракописот: Учебникот по Трговско право има 370 страници напишани во А4 формат, со фонд на буки Ариал и големина на фонд 11. Обемот на содржината ги задоволува критериумите според бројот на часовите и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Според сознанијата на Рецензентската комисијата, овој учебник претставува надградба на авторизираните предавања (скрипта) со наслов „Трговско право“, објавени од авторката во 2017 година, со издавач Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, и истиот опфаќа материја којашто содржински и структуролошки не е елаборирана во друг учебник по Трговско право во Република Северна Македонија. Вметнувајќи нови поглавја во учебникот, авторот ги проширува своите авторизираните предавања објавени во 2017 година, обработувајќи нови институти на автономната трговска практика, кои на студентот ќе му ги прошират знаењата и ќе го оспособат за практична работа.

Конципирајќи еден ваков материјалот, студентите ќе имаат можност на едно место, на систематизиран и концизен начин, да ги совладаат сите овие аспекти на трговско право, а во еден поширок контекст и на деловното право.

Според сознанијата на Рецензентската комисија, во овој учебник се вклучени научни резултати и сознанија до кои авторката има дојдено во текот на истражувањето во целата научноистражувачка кариера. Дел од овие сознанија се веќе објавени во релевантни научни и стручни извори од областа на трговското право, а дел претставуваат нови истражувања, приспособени, пролабочени и направени за потребите на овој учебник. За истакнување е фактот што авторката користи релевантна научна и стручна литература, што му дава дополнителна вредност на дело. Конечно, за истакнување е тоа што во одредени сегменти, каде што авторката сметала дека има потреба, вклучува и потемелна теоретска анализа, проблематизирајќи одредени аспекти, истовремено давајќи одговор на истите.

Ценејќи го пристапот на елаборирање на материјата, структурата и содржината, методологијата и литературата, анализата на практичните аспекти на обработените прашања, констатираме дека овој учебникот претставува оригинално авторско дело на авторот, со кое авторката покрај тоа што покажува дека ја владее материјата, покажува познавање на еден учебничарски стил на пишување, приспособен за потребите на студентите. Истовремено, овој материјал претставува збогатување на научната литература на нашата академска заедница. Земајќи ги предвид потребата, намената, местото, улогата и значењето на трговското право во образованието на правниците, сметаме дека учебникот ќе биде исклучително корисен за студентите, а се разбира може да послужи и на пошироката академска заедница, особено практичарите.

Краток опис на содржината: Основниот текст на учебникот е поделен на четири (4) дела, во коишто се содржани осум (8) глави. Во секоја од главните се вклучени по неколку поглавја, компатибилни на структурата и на содржината на учебникот. Авторката го структурирала материјалот почнувајќи од конкретни фундаментални прашања на статусниот дел на трговското право. Пред да навлезе во анализа на посебните прашања, авторката се занимава со општиот поим на трговското право, преку разграничувањето на трговското право од другите јавни и приватно правни дисциплини, преку основањето на трговците, до нивното престанок како субјекти на правото. Понатаму, авторката навлегува во договорниот дел на трговското право, обработувајќи ги посебно именуваните и неименуваните договори. Во продолжение на материјалот, авторката вклучува еден дел за хартии од вредност, а завршува со основите аспекти на конкурентското право. Целокупната структура и содржина на материјалот, авторката го определува врз основа на прашањата кои се предвидени во наставниот план и програма по предметот Трговско право.

Во глава прва авторката ги објаснува општите аспекти на трговското право, почнувајќи од поимот и предметот на трговското право. Во продолжение на овие прашања од општ карактер, авторката го расчистува односот на трговското право со другите гранки од јавниот и приватниот систем на правото во Република Северна Македонија. Елаборирањето на оваа прашање е исклучително битно за студентите на почеток од проучувањето на материјата да добијат јасна претстава за местото на трговското право во правниот систем на Република Северна Македонија, а со тоа да ја осознаат и природата на проблематиката што ја уредува оваа правна гранка. На овој начин стекнуваат претстава што ќе изучуваат по трговско право, кои дилеми и спорови може да ги расчистуваат и решаваат со правилата на трговското право. Хронолошки, во оваа глава, авторката продолжува со елаборирање на историските аспекти на трговското право, односно почетоките на трговското право, неговиот развој низ правните системи во компаративна смисла и на крај состојбата во која трговското право како правна гранка се наоѓа денес.

Во оваа глава, авторката го определува и поимот трговец, расчистувајќи го трговецот од останатите субјекти на правото, истовремено укажувајќи на важноста на оваа прашање и потребата од примена на различен правен режим на истите. За разграничување на трговците од другите субјектите во прометот на стоки и услуги, авторката во оваа глава ги вклучува и прашањата за белезите на трговците, постапката за регистрација, критериумите за разликување предвидени во релевантното законодавство. Во контекст на разграничувањето на трговците од другите субјекти, авторот во глава прва го објаснува и поимот на трговец-поединец.

Авторката го вклучува и прашањето за разграничувањето на претпријатието од трговецот, со цел да ги отстрани заблудите за овие две различни категории. На крај, авторката ја затвора оваа глава со прашањето за имотно-правниот режим на трговецот како посебен правен субјекти преддруштвото кое му претходни на трговецот во постапката за регистрација. Обработувајќи ги правилата за регистрација на трговците, авторката не ја пропушта можноста и овде да им објасни на студентите дека станува збор за управна постапка и оваа прашање да го доведе во врска со останатите прашања кои ги обработува во оваа глава. Овој системски принцип на работа и поврзување на институтите на трговското право е присутен во елаборирањето на целокупната материја на учебникот.

Во втората глава од учебникот авторката пристапува кон анализа на посебните видови на трговски друштва, капитални и персонални трговски друштва, уредени согласно со важечкото законодавство во Република Северна Македонија. Во одредени сегменти и за појаснување на одредени прашања, авторката прави и компаративна анализа, споредувајќи ги споредбено-правните решенија од регионот и пошироко, со решенијата во Македонскиот правен систем. Во оваа глава авторот го обработува прашањето за основањето на трговците, елаборирајќи ги сите специфики на постапките на основањето, разграничувајќи го основањето на персоналните од капиталните трговски друштва, а со тоа отвора и други прашања кои претставуваат вовед во понатамошните поглавја кои се однесуваат на концептот на одговорност, управување, престанок итн.

Третата глава од учебникот е посветена на застапувањето според македонското право, обработувајќи го поимот на „застапување“ наспроти „управувањето“ во друштвата, а и видовите на застапништва што се познати во македонскиот правен систем. Повикувајќи се на релевантното законодавство во Република Северна Македонија, а и бројните научни и стручни дела во овој сегмент, авторката посебно се задржува на видовите на застапување и тоа: застапник по закон, застапник по полномошно, прокура, трговски полномошник и трговски патник.

Водејќи сметка хронологијата и логиката за елаборирање на предвидените теми во наставниот материја, авторката во глава четврта се занимава со прашањето за престанувањето на трговците, и тоа условите и постапката. Во оваа глава авторката ги анализира фундаменталните аспекти на материјата на стечајот и ликвидацијата, настојувајќи да студентите стекнат елементарни знаења од оваа област, а базично да ги видат условите и начинот на престанок на трговците. Во обработувањето на оваа глава од учебникот, авторката се фокусирала поимот, целите и условите за отворање на стечајна постапка, органите на постапката, а особено внимание посветил на правните последици од

отворањето на стечајната постапка врз трговецот/должникот. Во овој дел од учебникот, авторката направила аналитичко-дескриптивна анализа и обработка и на прашањето за одговорноста на стечајниот управник. Од материјалот обработен понатаму во текстот, јасно е дека идејата да се пишува оваа прашање е последица на поврзаноста на истото со бројни и хетерогени други аспекти од статусниот и договорниот дел на учебникот. Главата завршува со обработување на прашањето за ликвидација на трговците. Конечно, со завршување на оваа глава од учебникот, завршува и обработката на статусниот дел, а започнува договорниот дел на трговското право, кое понатаму вклучува и други сегменти во истражувањето.

Во глава петта, авторката започнува со договорниот дел на трговското право. Како воведна во овој дел, авторката обработила неколку прашања од општ карактер и значења, и тоа за повеќе одделни теми од учебникот. Во оваа глава авторката се занимава со елаборирање на основните правила за сите видови на трговски договори, ги разграничува во однос со останатите договори, и, конечно, укажува на спецификите на секој од нив. Во оваа глава, авторката ги вклучува и основните принципи/начела на кои се базира трговското право, посветувајќи посебно внимание на начелото на совесност и чесност. Понатаму, навлегува во елаборирањето на одделните фази на склучување на договорите, при што фокусот го става на преговорите, понудата, прифаќањето на понудата, перфекцијата на договорите, карактерот на општите и посебните услови за работење на трговците итн. Во овој сегмент, како општо прашање се занимава и со исполнувањето на договорите, како и последиците од неисполнувањето. Како завршна проблематика во овој дел од учебникот, авторката го проучува и прашањето за правните последици од неисполнувањето на договорот, односно повреда на договорот.

Проучувајќи ги овие неколку општи прашања, со фундаментална вредност за темелно совладување на трговското право, авторката сакала и успеала во тоа да создаде теоретска база за студентите, која ќе им биде од корист при проучување на конкретните институти на трговското статусно, особено трговското договорно право.

Глава шеста од учебникот се однесува на проучувањето на договорите кои имаат трговски карактер, и тоа како именуваните, така и неименуваните договори. Во анализата на сите предвидени договори, авторката се служи со унифициран модел на презентирање на материјалот, почитувајќи ја поставената структура на елаборирање во целиот дел на договорното право. Авторката започнува со договорот за продажба, како фундаментален договор во секојдневниот промет на стоки и услуги. Договорот за продажба е анализиран од повеќе аспекти, поточно користејќи теорија, практика и релевантно законодавство во Република Северна Македонија. Договорот за продажба е проучуван од аспект на националното законодавство, меѓутоа, и од аспект на меѓународните извори, пред сè Виенската конвенција за меѓународна продажба на стока. Овој пристап му дава посебна вредност на овој дел, бидејќи и Виенската конвенција ратификувана од страна на Република Северна Македонија.

Покрај на продажбата, авторката посветува посебно внимание и на договорите за превоз и тоа во сите сообраќајни гранки: копнениот, железничкиот, авионскиот итн. Ова од една страна како дополнување на договорот за продажба, а од друга како нужност во целокупниот синџир на пренос на стоки. Во овој дел, авторката особено внимание посветила на поимот и видовите на транспортни документи што ги издаваа превозниците, на начин што ќе се затвори едно комплексно прашање од областа на деловното право, а тоа е одговорноста за штета причинета за време на реализирање на транспортните маршрути. Во овој дел, авторката го објаснила и концептот на мултимодален и сукцесивен превоз, што им служи на студентите во обработувањето на прашањето за одговорноста во случај на превоз на стока. Следствено и логично на овие прашања, во продолжение во шестата глава од учебникот, авторката пристапува кон анализа на договорот за комисион и договорот за шпедиција, чие обработување логично се наметнува на продажбата. Во овие договори авторката се фокусира на спецификите во договорите за шпедиција и комисион, посветувајќи посебно внимание на видовите на комисион и видовите на шпедиција. Авторката посветила посебно внимание на договорот за осигурување, анализирајќи го по веќе поставениот концепт и доведувајќи го во врска со договорот за превоз, шпедиција, застапување.

За истакнување е фактот што авторката прави една продлабочена анализа на овие договори, користејќи и компаративен метод, а покрај законските решенија и анализата на меѓународните извори, користи и судска и арбитражна практика. Во оваа глава, авторката продолжува со анализа на другите именувани договори и тоа: застапување, контрола на стока и услуги, складирање, посредување, осигурување итн. При анализата на овие договори, авторката го користи унифицираниот концепт на изложување на материјата тргнувајќи од поимот, предметот, правата и обврските на договорните страни, спецификите на носителот на карактеристичната обврска во договорот. Во обработката на оваа глава од учебникот, авторката успеала да ги обработи договорите на начин што заедничките нишки и карактеристики на сите договори ги истакнала, ги поврзала на системски начин, како на читателот ќе му биде овозможено паралелно да ги проучува институтите и да ги согледува предностите и слабостите, односно разликите и заедничките особини.

Во оваа глава авторката анализира и неколку договори на автономната трговска практика, и тоа лизингот, франшизингот, форфертингот, лиценцата, договорот за know how. Во воведните аспекти од образложението на овие договори, авторката го запознава студентот/читателот со самата дејност, со цел на полесен начин да го доближи поимот, значењето и улогата на овие институти, а понатаму, по истиот концепт како и кај останатите договори ги објаснува поимот, предметот, правата и обврските од договорот. Во суштина, ова е најголемиот дел од учебникот, што е компатибилно и на најголемиот фонд на часови којшто согласно со наставниот план и програма е предвиден по предметот Трговско право.

Во седмата глава од учебникот, обработени се прашањата за меницата и акредитивот, како најексплоатирани инструменти во банкарскиот сектор, а во функција на олеснување и обезбедување на прометот на стоките и услугите. Авторката во овој дел особено се посветила на видовите на меница и акредитиви и преку обработување на карактеристиките на истите успеала на успешен начин да презентира материјал којшто ги опфаќа сите аспекти на оваа материја. Додадена вредност на овој дел од учебникот претставува фактот што авторката успеала и анализата од меницата и од акредитивот да ги стави во функција на договорите за превоз, договорот за продажба, договорот за шпедиција, меѓународната трговска практика во делот на плаќањето на прометот на стоки итн. Токму овој пристап на пишување на учебникот ја создава можноста за системско проучување на материјата.

Во последната осма глава од учебникот, авторката ги анализира основните концепти на конкурентското право, како база во понатамошното навлегување во материјата на конкурентското право. Во овој дел, презентираниа е една хронологија на развојот и значењето на конкурентското право во Република Северна Македонија. Со оваа глава од учебникот авторката ја заокружува содржината на материјалот предвиден во наставниот план и програма по Трговско право и на студентите им презентира еден концизен, прецизен и опфатен материјал којшто опфаќа повеќе аспекти на трговското право, а во поширока смисла и на деловното право.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

По анализата на содржините во учебникот, Рецензентската комисија констатираше дека материјалот обработен во учебникот со наслов „Трговско право“, покрај другото, во целост ги задоволува и потребите на наставниот план и програма по предметот Трговско право.

Според начинот на којшто овој материјал е структуриран, презентираен и елабориран, овој материјал ги исполнува сите стандарди на учебник, поради што сметаме дека ќе им биде од голема корист на студентите на Правниот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип во совладувањето на наставната материја по предметот Трговско право.

Авторката успеала на сумарен и прецизен начин користејќи референтна литература да ја презентира материјата и истата низ призмата на релевантни судски и арбитражни пресуди да ја презентира и практичната примена на законските решенија. Иако авторката генерално се фокусира на позитивното право и реалната судска практика, како материјал потребен и подобен за студентите на прв циклус правни студии, сепак, во одредени сегменти, авторката се впушта и во теоретска расправа, што му дава дополнителна вредност на материјалот. Тоа е направено на соодветен начин, без да се создава конфузија кај студентите, туку напротив, и покрај проблематизирањето на одредени прашања, авторката дава одговор и го насочува студентот дека треба критички да размислува и да ги доведува во врска постојните решенија, со реалните потреби во стопанството, потрошувачкиот сектор и пошироко.

Одвојувајќи го битното од помалку битното, без да се запостави кој било битен сегмент на трговското право, на мислење сме дека авторката ја постигнала главната цел на изработка на овој учебник и тоа: да придонесе во процесот на полесно и системско совладување на ова материја од страна на студентите.

Земајќи го сето ова предвид, на мислење сме дека овој материјал ги исполнува сите стандарди на универзитетски учебник. Оттука, задоволство ни е на наставно-научниот совет на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да му предложиме да донесе одлука за усвојување на оваа рецензија и да го одобри издавањето на овој материјал како учебник по Трговско право наменет за студентите на прв циклус студии на Правен факултет при УГД.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Горан Коевски, редовен професор, с.р.

Д-р Дарко Спасевски, вонреден професор, с.р.